

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นการลงทุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่ง (กรมวิชาการ, 2532 : 1) ประเทศที่มีประชาชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาสูงจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดี แม้จะไม่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ เพราะประชาชนคือทรัพยากรที่มีค่ายิ่งกว่าทรัพยากรอื่นใดของประเทศ ทั้งนี้การพัฒนาการศึกษาของชาติให้เหมาะสมสอดคล้องทันกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการเมือง สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงถือเป็นภาระเร่งด่วน โดยเฉพาะหลักสูตรประถมศึกษาซึ่งเป็นหลักสูตรที่หลักการเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไปแก่ประชาชนของชาติ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา เป็นเวลากว่า 10 ปี ข้อมูลจากการวิจัยการติดตามผลประเมินผลการใช้หลักสูตร และผลจากการประชุมสัมมนา เรื่องหลักสูตรของกรมวิชาการ รายงานผลการวิจัยของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากสื่อมวลชนระบุว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังขาดปัจจัยที่เอื้ออำนวยอย่างรวดเร็วก่อการเปลี่ยนแปลง และความจำเป็นของสังคมไทยโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเอง และการนำเอาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของชีวิต (พระนอม แก้วกำเหนิด, 2532 : หน้าคานำ) การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญที่สุดคือการให้การศึกษา แก่ปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยคือ ความยากจนและการไม่รู้หนังสือ จากการสำรวจการไม่รู้หนังสือในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา ปรากฏว่าอัตราไม่รู้หนังสือในประเทศไทยมีสูงถึงร้อยละ 21.3 ทางภาคใต้อยู่ 19.98 ทางภาคเหนือร้อยละ 19.00 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางประมาณร้อยละ 3.5 เฉพาะในกรุงเทพฯ ประมาณร้อยละ 1.7 (เสาวลักษณ์ รัตนวิรัช, 2532 : 8)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย่อมเป็นผลมาจากองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านด้วยกันที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการศึกษาคือหลักสูตร ซึ่งต้องปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องและทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ (กรมวิชาการ, 2532 : 1) แต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลง หลักสูตรเป็นร่องยาก มักจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างง่ายดาย จึงไม่น่าแปลกใจที่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป และเกิดขึ้นเพียงเพื่อตอบสนองแรงกดดันจากสถานการณ์เชิงประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่เกิดจากความพยายามของนักการศึกษาหรืออาชีพจึงไม่ค่อยมีให้เห็น ความพยายามใด ๆ ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจึงมักได้รับการต่อต้านเสมอ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็คงทำให้ยอมรับได้กับการเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากความพยายามที่จะจัดระบบสังคมและโครงสร้างค่านิยมขึ้นใหม่ (รวิชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529 : 245) เพราะบุคคลที่พยายามวางโครงการที่จะเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะคงเผชิญกับงานที่สำคัญ และจะคงเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกปฏิบัติให้เคยชินกับงานนั้นมาอย่างดี มีนักการศึกษาและนักวิจัยก็ตั้งข้อสังเกตว่าจะคงเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลก่อนเพื่อที่จะให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงในหลักสูตร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงชนิดหนึ่งของสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวคนไม่ใช่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนกระดาษเท่านั้น นั่นคือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล (Oliva, 1982 : 36) การแก้ไขรายละเอียดในหลักสูตรอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ เกิดขึ้นในขอบข่ายของการศึกษา แต่สำหรับผู้ที่สนใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างแท้จริงแล้ว บุคคลที่เกี่ยวข้องจะคงเปลี่ยนตนเองเสียก่อน (Frymier and Hawn, 1970 : 24) แต่ทาบยา (Taba, 1962 : 254) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างการปรับปรุงหลักสูตรกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรว่า "การปรับปรุงหลักสูตรหมายถึงการเปลี่ยนแปลงเฉพาะบางลักษณะของหลักสูตร โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือความเชื่อพื้นฐานของหลักสูตร หรือองค์รวมนิยมของหลักสูตร"

ลักษณะของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นลักษณะของการปรับปรุงหลักสูตรตามคำอธิบายของทาบยา โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ปีละ 1 ชั้น เริ่มจากปีการศึกษา 2534 ภายวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูผู้สอนหลักสูตรโดยการให้การอบรมเป็นเวลา 4 วัน ใช้วิทยากรจากอาจารย์ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ผู้วิจัยได้รับการแต่งตั้งจากวิทยาลัยครูสงขลาให้เป็นวิทยากรให้การอบรมการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในกลุ่มทักษะภาษาไทยแก่ครูชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พัทลุง สงขลา สตูล ใ้รับทราบและติดตามมาโดยตลอดพบว่ากระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีความพร้อมในเรื่องนี้ เช่น การอบรมครูที่กระทำอย่างกระหึ้นหันเนื่องจาก "เอกสารคู่มือครูแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2" ซึ่งครูผู้เข้าอบรมต้องไปประกอบการอบรมเพียงเสร็จประมาณปลายเดือนเมษายน พ.ศ. 2534 การอบรมจึงต้องเริ่มประมาณต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูลเปิดเรียนในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2534 แล้ว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ยังไม่มีเอกสารคู่มืออบรม ท่องไปขอแบ่งจากจังหวัดพัทลุง ในแต่ละจังหวัดแบ่งการอบรมเป็นรุ่น ๆ จังหวัดละ 2 - 5 รุ่น ตามความมากน้อยของจำนวนครู เสร็จสิ้นในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งโรงเรียนเปิดเรียนไปแล้วอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ครูผู้เข้ารับการอบรมใ้รับคู่มือการอบรมซึ่งหนา 387 หน้า ในวันอบรม ไม่ใ้มีใ้มีโอกาสศึกษาล่วงหน้า จึงฟังคำบรรยายจากวิทยากรเพียงอย่างใ้เดียว ไม่มีเวลาที่ใ้ปฏิบัติโดยเฉพาะการทำแนวการสอน/แผนการสอน เมื่อถึงเวลาทำจริงจึงเกิดปัญหามากมายท่งใ้เวลาอันจะมีผลกระทบต่อกรการเรียนการสอนใ้ในบางกลุ่มประสบการณ์ เช่น กลุ่มทักษะภาษาไทย หนังสือเรียนและคู่มือครูยังไม่พร้อมท่งใ้หนังสือเรียนและคู่มือครูชุดเดิมกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง ยังเพิ่มปัญหาใ้ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยใ้สังเกตปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มาโดยตลอด จึงสนใจใ้จะศึกษาถึงปัญหาความคิเห็นและขอเสนอแนะต่าง ๆ ที่ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประสบ อันจะเป็นแนวทางเสนอแนะใ้ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ใ้รับทราบซึ่งจะใ้หาทางแก้ไขช่วยเหลือปรับปรุง ตลอดจนถึงการจัดการอบรมครูซึ่งจะท่งใ้จัดใ้ใหม่ขึ้นสำหรับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4, 5 - 6 ในใ้ปีการศึกษาต่อไป อันจะส่งผลใ้ใ้การใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการปรับปรุงหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง สงขลา สตูล เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในใ้บ้านต่อไปนี้

1.1 หลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร ด้านความชัดเจน ความเข้าใจ ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และความสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มเนื้อหาวิชาต่าง ๆ

1.2 เนื้อหา ด้านความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ความเหมาะสมกับความสามารถและวัยของผู้เรียน และความมากมายของเนื้อหา

1.3 อัตราเวลาเรียน ความเหมาะสมกับเนื้อหาควรเพิ่มหรือลด

1.4 แนวการสอนและแผนการสอน ด้านปัญหาในการทำ ภาระและเวลาที่ต้องใช้ในการทำ ความรู้ความเข้าใจหัวข้อในแผนการสอนที่มีปัญหามากที่สุดในการทำ ผลจากการทำแผนการสอนที่มีต่อการเรียนการสอน

1.5 การวัดและการประเมินผล ด้านความรู้ความเข้าใจ ระเบียบหลักเกณฑ์ การสอนซ่อมเสริม ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การเปรียบเทียบผลการเรียนของนักเรียนกับผลการประเมินใหม่ก่อน

1.6 การนิเทศและติดตามผลด้านความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน การประชุมปรึกษาหารือของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอและจังหวัด การติดตามผลการเรียนการสอนของผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอและจังหวัด ความต้องการความช่วยเหลือในด้านการเรียนการสอน

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยแยกตาม

2.1 ประสบการณ์การสอน

2.2 วุฒิ

2.3 การสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้

3. เพื่อศึกษาปัญหาและขอ เสนอแนะเกี่ยวกับการอบรมครู การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร การทำแผนการสอน/แผนการสอน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศและติดตามผล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงปัญหาและความคิดเห็นของครูผู้ใช้หลักสูตรว่ามีความเหมาะสมหรือบกพร่องในเรื่องใดอันจะนำมาประกอบเป็นข้อเสนอแนะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรได้ปรับปรุงแก้ไขในระดับชั้นที่ยังไม่ได้ประกาศใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง

2. เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมคร โดยเฉพาะการจัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร และสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ใ้ทราบข้อมูลต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมวิชาการ สถาบันผลิตครู ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ เพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พัทลุง สงขลา สตูล ในด้านหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหา อัตราเวลาเรียน แนวการสอน/แผนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศและการติดตามผล

2. ประชากร ประชากรที่จะศึกษาค้นครั้งนี้เป็นครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พัทลุง สงขลา สตูล ซึ่งเป็นครูในสังกัดจังหวัดที่วิทยาลัยครูสงขลา รับผิดชอบในการวิทยากรให้การอบรม และติดตามผลการใช้หลักสูตรที่ไ้ผ่านการอบรมการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นเวลา 4 วัน และให้นำผลการอบรมไปปฏิบัติในการเรียนการสอนมาแล้ว 1 ภาคเรียน

3. กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สุ่มมาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Random Sampling จำนวนร้อยละ 20 ของครูแต่ละจังหวัด

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น

ก. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็น

1. ประสบการณ์การสอน หมายถึงจำนวนปีที่เคยสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

1.1 1 - 5 ปี หมายถึงเคยสอนตั้งแต่ 1 - 5 ปี

1.2 6 - 10 ปี หมายถึงเคยสอนตั้งแต่ 5 ปี 1 เดือนขึ้นไป ถึง 10 ปี

1.3 11 - 15 ปี หมายถึงเคยสอนตั้งแต่ 10 ปี 1 เดือนขึ้นไป ถึง 15 ปี

- 1.4 15 ปีขึ้นไป หมายถึงเคยสอนตั้งแต่ 15 ปี 1 เดือนขึ้นไป
2. วุฒิของครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ
 - 2.1 ค่ากว่าวุฒิ ป.กศ. โคนแก้ววุฒิ พ., ป., ว. รวมทั้งผู้ไม่มีวุฒิด้วย
 - 2.2 วุฒิ ป.กศ. หรือเทียบเท่า โคนแก้ววุฒิ ป.ป, พ.ป, พ.กศ.
 - 2.3 วุฒิ ป.กศ.สูง หรือเทียบเท่าโคนแก้ววุฒิ ป.ม, พ.ม, อ.กศ.
 - 2.4 วุฒิปริญญาตรี โคนแก้ววุฒิ กศ.บ, ค.บ, ศษ.บ, ศศ.บ, และวท.บ (ศึกษาศาสตร์)

3. การเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการ อาจจะเป็นกระบวนการเรียนรู้กระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง หรือหลาย ๆ กระบวนการ แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ

- 3.1 เน้นกระบวนการมากที่สุด หมายถึง การเรียนการสอนที่ครูเน้นกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด
 - 3.2 เน้นกระบวนการมาก หมายถึง การเรียนการสอนที่ครูเน้นกระบวนการเรียนรู่มาก
 - 3.3 เน้นกระบวนการพอสมควร หมายถึง การเรียนการสอนที่ครูเน้นกระบวนการเรียนรู้พอสมควร
 - 3.4 เน้นกระบวนการน้อย หมายถึง การเรียนการสอนที่ครูเน้นกระบวนการเรียนรู้น้อย
- ข. คำแปรตาม คือ ความคิดเห็นของครูในคำตอบต่อไปนี้
1. หลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร
 2. เนื้อหา
 3. อัตราเวลาเรียน
 4. แนวการสอน/แผนการสอน
 5. การวัดและการประเมินผล
 6. การนิเทศและติดตามผล

นियามศัพท์เฉพาะ

1. ความคิดเห็น หมายถึง ท่าที ความรู้สึก และความคิดเฉพาะของครูที่มีต่อหลักการ จุดหมาย และโครงสร้าง เนื้อหา อัตราเวลาเรียน แนวการสอน/แผนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการนิเทศและการติดตามผล ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
2. หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
3. หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง รายการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
4. แนวการสอน/แผนการสอน หมายถึง การนำเนื้อหา กิจกรรม จุดประสงค์ ในหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียน และแบบฝึกหัด มาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ กำหนดเวลาของแต่ละหน่วยให้สอดคล้องกับเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แล้วนำหน่วยการเรียนรู้มาแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ ที่จะใช้สอนในแต่ละครั้ง ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์ การวัดผล ซึ่งครูเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง
5. อัตราเวลาเรียน หมายถึง เวลาเรียนที่กำหนดให้เรียน 200 วัน หรือ 1,000 ชั่วโมงในหนึ่งปีการศึกษา โดยแยกเป็น
 - 5.1 กลุ่มทักษะ 500 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งเป็น
 - 5.1.1 กลุ่มทักษะภาษาไทย 350 ชั่วโมง
 - 5.1.2 กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ 150 ชั่วโมง
 - 5.2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 150 ชั่วโมง
 - 5.3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย 250 ชั่วโมง
 - 5.4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ 100 ชั่วโมง
6. การวัดผลและการประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบว่านักเรียนได้ไปถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการ รวมทั้งการประเมินผลของครู การใช้แบบฟอร์มการวัดผลต่าง ๆ การจัดให้นักเรียนเล่นชั้นระหว่างปีหรือปลายปี การทดสอบเป็นครั้งคราว รวมทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ ตลอดจนการออกข้อสอบให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน

7. การนิเทศและการศึกษาค้นคว้า หมายถึง การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการจากผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์จังหวัดและอำเภอ ครูฝ่ายวิชาการประจำกลุ่มโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติของโรงเรียนด้วย

8. ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ข้อขัดข้องอันเป็นปัจจัยที่ทำให้ขบวนการใช้หลักสูตรของครูไม่สัมฤทธิ์ผลไปตามจุดหมายของโครงการ

9. ความต้องการและข้อเสนอแนะ หมายถึง ความประสงค์ของครูที่โครงการจะได้ ซึ่งจะทำให้ผลการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งครูไม่สามารถจะหามาด้วยตนเองได้ แต่ครูมีความคิดเห็นซึ่งมีความน่าจะเป็นไปได้

